

Hans de Vos

Je kunt het niet laten..!

**De impact van onbewuste
drijfveren op ons gedrag**

uitgever: Insentiv

© 2020, Hans de Vos

Eerste druk, oktober 2020

uitgever: Insentiv

redactie en correctie: Ank Oostland en Jack Gosselink

vormgeving: Haags Bureau

druk: Pumbo.nl

ISBN: 9789464062786

NUR: 770

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Informatie & contact:

ww.insentiv.nl

info@insentiv.nl

Inhoud

Inleiding.	9
Drijfveren van mensen.	15
Scoren uit onverwachte hoek.	17
Quarantaine.	29
Een prachtige overdrijving.	36
Houdini.	43
Gevangen.	51
Kiezen voor de aanval!	54
Een krokodil komt pas in beweging als het echt nodig is.	63
Je kunt het niet laten, of toch...	71
Van persoonlijke ontwikkeling tot persoonlijk leiderschap.	73
Drijfveren en relaties.	78
Nawoord.	79
Verantwoording.	81
Addendum.	83
Persoonlijkheidstypering.	85
De negen drijfveren in beeld.	88
Gebruikte en aanbevolen literatuur.	107

Inleiding.

Een lange niet al te steile roltrap bracht me van de begane grond direct naar de derde verdieping. Ik was op een grijze zaterdagmiddag in een Rotterdamse boekhandel. Op weg naar de afdeling met boeken over psychologie, gezondheid, management en meer.

Ik had een lastige periode achter me. Een hoge werkdruk, spanningen en slaapttekort hadden geleid tot chronische vermoeidheid en sombere gedachten.

U heeft een burn-out, zei de bedrijfsarts. U blijft voorlopig thuis en doet er verstandig aan hulp te zoeken! Dat zal ik doen, zei ik, terwijl ik daar eigenlijk geen brood in zag.

Maar ik was me er wel van bewust dat ik iets moest doen, iets fundamenteel moest veranderen. Om in de toekomst herhaling te voorkomen. Deze gedachte dreef me naar de boekhandel. Op zoek naar een boek dat me op weg zou kunnen helpen.

Maar waar te beginnen? Gelukkig waren er lage tafels met een overzichtelijk aantal boeken erop. Om nieuwe boeken aan te prijzen of een bepaald onderwerp uit te lichten.

Op enig moment stond ik voor een tafel geheel gevuld met boeken over het enneagram. Ik had er nog nooit van gehoord. De meeste boeken zagen er niet bepaald aantrekkelijk uit door hun wat mystieke en oubollige uitstraling.

Toch nieuwsgierig pakte ik er een en begon op een willekeurige bladzij te lezen. Ik wilde wel eens weten wat dat enneagram inhield. Vrij snel maakte een zekere opwinding zich van mij meester. Ik las een verhaal dat over mij leek te gaan. Duidelijk en puntig geformuleerd. Niets zweverigs aan. Hoe kon dat?

Het liep inmiddels tegen sluitingstijd. Ik heb het boek gekocht. Thuis ben ik verder gaan lezen. Het enneagram en vooral het fenomeen “onbewuste drijfveren” boeide me. Ik had het gevoel dat er een bepaalde waarheid in schuil ging zonder dat ik hiervoor een verklaring kon geven of bewijs vond. Er was vooral de herkenning die me overtuigde.

Nadat ik het boek had gelezen heb ik de schrijfster gebeld met de vraag of ze mij wilde coachen. Ik was welkom. De aanvankelijke schroom om hulp te vragen was overwonnen. Een hele opluchting. Maar belangrijker, een nieuw perspectief diende zich aan.

Het was de start in 2001 van een periode waarin ik me grondig ben gaan verdiepen in de drijfveren van mensen. De beweegredenen die iemand heeft om steeds weer op een bepaalde manier iets te doen of juist niet te doen. Vaak tegen beter weten in.

Ik heb het enneagram uit en te na onderzocht maar ook een aantal andere modellen. Zoals MBTI, DISC, en Big Five.

Ik heb al deze modellen uitgetest en uitgetest. Het zijn, zonder uitzondering, hulpmiddelen die gedragingen rubriceren.

Leuk als je weet dat je een kartrekker bent, resultaatgericht en soms dominant. Maar als je niet weet waarom je dit doet dan ben je vooral met symptomen bezig. En dat is wat mager. Het biedt je weinig houvast om je verder te ontwikkelen.

Het enneagram is het enige model dat zich nadrukkelijk richt op het ontdekken van je onbewuste drijfveer. Op de oorzaak achter de symptomen en dat maakt het zo aantrekkelijk. Tenminste als het een deugdelijk model is.

Het enneagram is geen modieus verschijnsel. Het dateert al van voor het begin van de jaartelling. Lange tijd is het verder gebracht door mondelinge overlevering vooral in religieuze kringen. Vanaf de vijftiger jaren in de vorige eeuw is het enneagram sterk doorontwikkeld. Door psychologen en psychiaters in Amerika en Europa. Hun bevindingen zijn terug te vinden in een inmiddels respectabel aantal publicaties.

In Nederland is wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de bruikbaarheid van het enneagram bij gebruik door bepaalde beroepsgroepen (coaches en managers). In de VS is onderzoek gedaan naar de vraag of de persoonlijkheidstyperingen, die in het enneagram worden gebruikt, in voldoende mate consistent en helder van elkaar te onderscheiden zijn. Deze onderzoeken schetsen een positief beeld van het enneagram als hulpmiddel maar leiden niet tot wetenschappelijk bewijs voor het model als zodanig.

Getuigenissen van de waarde van het enneagram op empirische grondslag zijn er echter in overvloed. The proof of the pudding is in the eating. En daar moeten we het voor dit moment mee doen.

Ik gebruik het enneagram en andere daarop voortbouwende methodieken dagelijks. Het is een deel van mijn leven geworden, ik kan niet meer zonder.

Oude verklaringen voor gedrag, vage vermoedens, vaak cliché's, zijn overbodig geworden. Een nieuwe, meer waarachtige duidelijkheid is ontstaan op de vraag waarom mensen doen wat ze doen.

In dit essay wil ik je laten kennismaken met het fenomeen "onbewuste drijfveren" en laten zien wat de impact is van drijfveren op het gedrag van mensen.

Ik doe dat door te illustreren waar een aantal bekende en minder bekende personen continu naar streven. Hoe hun niet te stillen verlangen, hun drijfveer, hen beïnvloedt. Doorgaans onbewust. En wat dat betekent voor bijvoorbeeld politieke besluitvorming of het leiden van een organisatie.

Daarna besteed ik aandacht aan de rol van drijfveren met betrekking tot persoonlijke ontwikkeling, persoonlijk leiderschap en relaties tussen mensen.

Wat kan je ermee als je weet wat je ten diepste drijft? Kan je jouw drijfveer intomen, bijshaven, benutten en hoe dan wel?

Het addendum bevat een nadere uitleg van de in het enneagram beschreven negen persoonlijkheidstypen. Elk persoon-

lijkheidstype staat voor – en is daarmee synoniem aan – de beschrijving van één onbewuste drijfveer.

Als je eerst graag de theorie wil leren kennen voordat ik je in de praktijk meeneem begin dan met het addendum. Ik denk echter dat het leuker is om met de praktijk te beginnen. Je kunt dan eenvoudig de theorie erbij opslaan. Ik geef bij de beschreven praktijksituaties aan welke persoonlijkheidstypen in het geding zijn.

Onze onbewuste drijfveren zijn de rode draad in ons gedrag. Overal en altijd. Ze verschaffen ons inzicht in onszelf en hoe we met elkaar omgaan. Kortom: ze zijn belangrijk.

Aandacht voor de invloed van onze onbewuste drijfveren is er nog betrekkelijk weinig. Daarom dit essay!

Sous les pavés la plage (onder het plaveisel ligt het strand) werd in mei 1968 op de muur van de Sorbonne geschilderd. Het was ten tijde van de grote studentenopstand in Parijs. Een prikkelende leus die ons uitnodigt om verder te kijken dan de gebaande paden omdat daaronder iets moois gloort!

Ik nodig je hier graag voor uit!

Drijfveren van mensen.

We zijn allemaal verschillend. We onderscheiden ons van elkaar door wat we bij geboorte hebben meegekregen: een bepaalde aanleg, je temperament en andere eigenschappen. Van daaruit ontwikkelen we ons, na onze geboorte, in relatie tot onze ouders en anderen in onze omgeving. En tot slot bepaalt de cultuur waarin we leven mede wie we zijn.

Er zijn zaken die bij je geboorte eenduidig vastliggen. Zo ben je een man of een vrouw. En je hebt een bepaalde seksuele voorkeur.

Ook je drijfveer ligt bij geboorte vast of ontwikkel je direct nadat je bent geboren. Daar zijn de geleerden het niet over eens. Wat je drijfveer betreft zijn er een beperkt aantal variabelen. Negen om precies te zijn. Negen helder te onderscheiden onbewuste strategieën of patronen. En hoewel je in alle negen drijfveren wel wat herkent vormt één daarvan de rode draad in je gedrag, je psychologisch DNA.

We hebben allemaal een intrinsieke motivatie, een drijfveer. Je kunt hem niet veranderen of inwisselen voor een leukere en je komt er niet meer vanaf. Je hebt je onbewuste drijfveer ook nodig. Het levert je een werkbare overlevingsstrategie en een manier om controle te houden. In een complexe wereld geen overbodige luxe.

We willen graag bewust leven. Ik was ervan overtuigd dat ik doorgaans bewust handelde. Een illusie. Er is veel onderzoek gedaan waaruit onomstreden blijkt dat we zo'n 90 tot 95% onbewust doen. Ap Dijksterhuis, hoogleraar in de psychologie (Radboud Universiteit), illustreert dat mooi in zijn boek "het slimme onbewuste" (Bert Bakker 2007):

"Als je naar een deur kijkt, zie je niet meteen een echte deur. Je ziet vormen en kleuren en pas na enige razendsnelle onbewuste processen wordt dit allemaal geïntegreerd in een totaalbeeld waar je iets mee kunt: een deur. Het integreren van die ruwe vormen en kleuren tot iets betekenisvols gebeurt op de onbewuste psychologische werkvloer. (.....)"

Drijfveren maken deel uit van het onbewuste. Maar aspecten hiervan klinken door in het zichtbare gedrag van mensen. En dat biedt de mogelijkheid ze te identificeren. Je kunt je, met wat hulp en goede wil, bewust worden van je onbewuste drijfveer!

Het is goed om je te realiseren dat je jouw drijfveer inkleurt vanuit de kwaliteiten die je hebt. Dat betekent dat bij twee mensen met dezelfde drijfveer de onderliggende patronen overeenkomen terwijl we tegelijkertijd twee heel verschillende mensen zien.

Aan de hand van een aantal voorbeelden laat ik je zien hoe dat werkt. Dan wordt ook duidelijk hoe onbewuste drijfveren een rol spelen in ons dagelijks leven, in de politiek, in organisaties en in ons persoonlijk leven. Kortom overal, dag en nacht.

